

СТРАТЕГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

У статті досліджено особливості визначення стратегії розвитку професійної підготовки фахівців дошкільної освіти. На основі компаративного аналізу здійснено характеристику окремих стратегій розвитку професійної освіти вихователів в Україні та країнах Західної Європи. Встановлено, що в умовах вітчизняного простору вищої освіти стратегією є такі аспекти як: розширення мережі дошкільних навчальних закладів, забезпечення можливостей здобуття вищої освіти недипломованих працівників дошкільних навчальних закладів, впровадження оновленого стандарту дошкільної освіти тощо. Для стратегії країн Західної Європи характерним є концептуальність та широта професійної освіти, що різко відрізняє її від української стратегії. Автором підсумовано, що орієнтиром для побудови стратегії професійної освіти вихователів можуть бути запозичені із західноєвропейських вузів, але з урахуваннями специфіки вітчизняних вищих навчальних закладів.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна освіта, фахівці дошкільної освіти, стратегія, розвиток освітньої системи.

Постановка проблеми. Останнім часом актуальності та дискусійності набуває проблема розробки стратегії розвитку фахової підготовки педагогів. У контексті досліджень провідних вітчизняних науковців В. Андрущенка, Г. Атанова, В. Бондаря, І. Зязюна, Н. Ничкало, О. Мороза, С. Сисоевої, Д. Чернілевського, в роботах яких визначено пріоритетність у підготовці фахівців нової якості, які б відповідали сучасним вимогам суспільно-політичної ситуації, вирізнялись гнучкістю професійного мислення, адаптивністю до швидкоплинних змін у професійній діяльності, сформованими вміннями та прагненнями навчатися та професійно зростати впродовж всього життя, готовністю до самоосвіти та прагненнями збагачувати власний професійний досвід. На окрему увагу заслуговує розробка стратегії реформування та розвитку професійної підготовки фахівців дошкільної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Беззаперечно, що в фахова підготовка вихователів повинна відповідати не тільки сучасним вимогам вітчизняного суспільства, але й насамперед бути перспективною та відповідати європейським стандартам професійної підготовки дошкільних педагогів. Актуальність зазначеного обумовлюється насамперед тим, що це перша ланка освіти людини, від якої залежить рівень загальної освіченості і вихованості майбутнього суспільства. Проблеми якісного оновлення та удосконалення змісту професійної підготовки фахівців дошкільної освіти увагу надають та сучасні українські дослідники Л. Артемова, Г. Бельська, А. Богуш, З. Борисова, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, Л. Завгородня, Є. Карпова, О. Кучерявий, І. Луценко, Н. Лисенко, Т. Поніманська, Г. Сухорукова, І. Рогальська-Яблонська та інші.

Виділення невирішених актуальних питань загальної проблеми. Водночас, сучасний розвиток професійної педагогічної освіти характеризується активною інтеграцією в європейський освітній простір. В контексті цього особливої актуальності набувають компаративні дослідження, які забезпечують не тільки визначення стратегії розвитку професійної освіти вихователів відповідно до європейських стандартів, але й пошук механізмів практичної реалізації цих стратегій. Зазначене обумовлює мету та завдання даної статті. **Мета статті** полягає у визначенні нових стратегій розвитку професійної підготовки дошкільних педагогів в Україні. Реалізація мети статті здійснюватиметься через компаративний аналіз стратегії професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в Україні та країнах Західної Європи.

Виклад основного матеріалу. В процесі розробки стратегії розвитку професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в Україні важливо звернути увагу на законодавчу базу. Так, в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначено, що одним із напрямком стратегічних змін є створення умов для здобуття вихователями дошкільних навчальних закладів вищої фахової освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче бакалавра [3]. В документі також передбачено, що модернізація змісту дошкільної освіти здійснюється також шляхом впровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти [3]. Стратегія розвитку в дошкільній освіті вбачається також у: відновленні роботи закритих у попередні роки дошкільних навчальних закладів, розширення їх мережі до повного задоволення потреб населення; стовідсотковому охопленні обов'язковою дошкільною освітою дітей старшого дошкільного віку через урізноманітнення форм її здобуття; створенні оптимальних організаційно-педагогічних, санітарно-гігієнічних, навчально-методичних і матеріально-технічних умов для функціонування дошкільних навчальних закладів;

удосконаленні мережі навчально-виховних комплексів типу "дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад", відкриття груп та дошкільних закладів різних типів і форм власності, формування груп з короткотривалим перебуванням дітей тощо; оновленні змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти та програм розвитку дитини [3].

Аналіз праць О. Богиніч свідчить про те, що стратегічним для професійної освіти вихователів дослідниця вважає два напрямки: активізація навчальної діяльності студентів та підвищення мотивації студентів до навчальної діяльності майбутніх фахівців в процесі отримання професійної підготовки [1]. За дослідженням О. Богиніч процес набуття професійного досвіду кожним студентом залежить від активності суб'єктів педагогічного процесу, на основі взаємодії та мотивації діяльності, ядром педагогічної діяльності має стати взаємодія суб'єктів педагогічного процесу на основі партнерського, особистісно орієнтованого спілкування, що спрямована на підвищення активізації навчальної діяльності кожного студента і носить суб'єкт-суб'єктивний характер. В своїй праці дослідниця теж наголошує на важливості врахування європейських стандартів, вона зазначає, що: "...в умовах глобалізації одним із зовнішніх факторів, що впливають на мотивацію здобуття якісної фахової освіти є її світовий рівень"[1].

Л. Пуховською визначено загальні особливості підготовки вчителів у країнах Західної Європи характеризуються парадигмальністю та концептуальністю, що простежується в діяльнісно-, особистісно- та компетентісно-орієнтованих підходах в організації професійної підготовки педагогів [4, с. 43-57]. Її дослідження дає змогу простежити й загальні тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні та в західноєвропейському регіоні [4, с. 141-158]. У країнах Західної Європи пріоритетами розвитку професійної освіти дошкільних педагогів з поліпшення якості викладання та педагогічної освіти визначено необхідність поліпшення компетенції вчителів, а також необхідність формування професійних цінностей та поглядів, які згадуються в якості таких вимог до педагога як: спеціальні знання з предметів, педагогічна майстерність, навчання суміжних компетенцій, створення безпечних творчих шкіл, культуру/сприйняття рефлексивної практики [5]. У процесі розробки стратегій фахової підготовки вихователів західноєвропейські університети керуються визначеними Європейською комісією ключовими компетенціями. Серед восьми ключових компетенцій необхідних для Освіти протягом життя (LLL) провідними визначено такі: спілкування рідною мовою, спілкування іноземною мовою, математична, науково-технічна грамотності, цифрова компетенція, уміння навчатися, міжособистісна та громадська компетенції, підприємницька компетентність, культурне самовираження [7]. Серед цінностей, визначених ЄМП іншомовна освіта займає чільне місце і зазначена в переліку цінностей, до яких належать: соціальні та культурні цінності; різноманітність мов і культур; важливість вивчення та навчання іноземних мов і культур; навчання на засадах європейської співдружності; навчання командній роботі, співпраці та взаємодії, всередині і за межами шкільного навчання; важливість здобуття освіти протягом усього життя [8]. За нашими попередніми дослідженнями стратегія розвитку професійної освіти дошкільних педагогів у країнах Західної Європи будеється також за такими напрямками: *концептуальне* забезпечення (підходи до організації); *структурно-змістове* (організаційний аспект визначеного нами поняття) забезпечення процесу професійної підготовки дошкільних педагогів; *науково-методичне* (педагогічний аспект) й *матеріально-технічне* (безпосередньо засоби) забезпечення професійної підготовки дошкільних педагогів; *інформаційне* (організаційний) забезпечення процесу професійної підготовки дошкільних педагогів; професійної підготовки дошкільних педагогів [2].

Висновки. Здійснений порівняльний аналіз дозволив встановити, що стратегія розвитку професійної освіти дошкільних педагогів в Україні зорієнтована насамперед на удосконалення системи дошкільної освіти в цілому, а саме на: розширення мережі дошкільних навчальних закладів, яка забезпечуватиме формування вимог роботодавців до майбутніх фахівців дошкільної галузі; на забезпечення можливостей здобуття вищої освіти некваліфікованих працівників дошкільних навчальних закладів, що сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності вихователів; впровадження оновленого стандарту дошкільної освіти, що забезпечуватиме якість дошкільної освіти та служитиме механізмом для інтеграції різних освітніх ліній тощо. В країнах Західної Європи стратегія вбачається в загальноєвропейській інтеграції систем дошкільної освіти різних країн, що сприятиме вдосконаленню програм дошкільної освіти, розробці нових орієнтирів для рівня освіченості дітей дошкільного віку. Одним із пріоритетним напрямком стратегічного розвитку є формування іншомовної компетентності, що забезпечуватиме професійну мобільність в межах західноєвропейських країн та за їх межами. Водночас спільною стратегією для України та країн Західної Європи є розширення мережі дошкільних навчальних закладів, інтеграції змісту дошкільної освіти, розробки стандартів професійної підготовки фахівців дошкільної галузі. На основі аналізу виокремлюємо, що іншомовна освіта майбутніх фахівців дошкільної освіти в Україні залишена поза увагою, як науковців так і практиків, які готують дошкільних педагогів у вітчизняних дошкільних закладах. Проте, зазначене не вичерпує проблеми розробки стратегії професійної освіти вихователів. Подальшого вивчення потребує питання пошуку механізмів реалізації означених у статті стратегій, а також трансформація західноєвропейських стратегій до умов сучасних вищих навчальних закладів України, що становить *перспективу подальшого пошуку невирішених питань* даної проблеми.

Використані джерела

1. Богінч О. Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти. – Педагогічне видання / е-журнал "Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку" / Архів номерів / Випуск №1 [2008]. – Назва з екрану – Режим доступу: http://intellect_invest.org.ua/pedagog_editions_e_magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/
2. Мельник Н. І. Європейський концепт формування професійної компетенції педагогів дошкільної освіти / Н. І. Мельник // Педагогічні та психологічні науки : актуальні питання : Зб. тез міжнар. наук. конф.: (м. Харків, Україна, 16-17 травня 2014 року). – Харків: Східноукраїнська організація "Центр педагогічних досліджень", 2014. – С. 71–76.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – Президент України; Указ, Стратегія від 25.06.2013 № 344/2013 – Електронний ресурс : [режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
4. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у західній Європі: спільність і розбіжності: Монографія. – К. : Вища школа., 1997. – 179 с.
5. Comprehensive Report on Legal Regulations/ Occupational Standards. – Prepared by: Hanna Schrankel, IG Metall (DE), Claudia Ball & Gerald Thiel, DEKRA (DE). – електронний ресурс: режим доступу: www.project-predict.eu
6. Council conclusions on early childhood education and care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow. – Council of the European Union, 2011. – Retrieved: 1/08/2011 from <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do.uri=OJ:C:2011:175:0008:0010:EN:PDF>.
7. Improving the quality of teacher education. – European Commission, 2007 b. – Retrieved: 28/01/2011. from http://ec.europa.eu/education/com392_en.pdf.
8. Oberhuemer Pamela The Early Childhood Education Workforce in Europe Between Divergencies and Emergencies? / Pamela Oberhuemer // International Journal of Child Care and Education Policy. – Vol. 5, No.1. – 2011. – P. 55-63.

Melnyk N. I.

STRATEGY OF FUTURE PRESCHOOL SPECIALISTS TRAINING IN UKRAINE AND WESTERN EUROPE

This article explores the peculiarities of the development strategy of future preschool teachers professional training. Thought the comparative analysis carried characterization of individual strategies of vocational education teachers in Ukraine and Western Europe. Found that in terms of national higher education strategy is to aspects such as: expanding the network of pre-schools, providing opportunities for acquiring higher education staff non-qualified pre-school staff, the introduction of the revised standard pre-school education and so on. In Western Europe strategy is seen in the European integration of pre-school education in different countries, which will improve preschool education programs, developing new guidelines for the level of education of preschool children. One of the priorities of strategic development is the formation of foreign language competence, providing occupational mobility within the Western European countries and beyond. However, a common strategy for Ukraine and Western Europe is expanding the network of pre-schools, integrating content preschool education, development of standards of professional training of pre-school sector. On the basis of a separate group that foreign language education of future specialists of preschool education in Ukraine is left unattended, as scholars and practitioners who are trained pre-school teachers in local Ukrainian kindergartens. Further studding is supposed to be about finding mechanisms for implementing strategies of

Key words: training, professional education, preschool education specialists, strategy, development of the educational system.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2015